

Redengevende omschrijving Gemeentelijk Erfgoedregister

Monumentnummer: 1495

Gegevens object

Naam: Voormalige school
Adres: Schoolstraat 2-4
Postcode: 7205 BP
Plaats: Zutphen
Kadastrale aanduiding: Zutphen, sectie G, nummer 570
X-Y coördinaten: 209340.44, 461981.91
Architect: F.H. van Etteger (1904)
Bouwjaar: 1857-1873
Aanpassingen: 1904, 1982, 1991, 2008
Beschrijving: B. Dukers, A. Hemmes
Datum beschrijving: 12-2011, actualisatie J. Krijnen 07-2024
Datum besluit B&W: -- -- ----

Omschrijving van het monument

Situering en historie

De voormalige school is gelegen op de hoek van de Schoolstraat met de Weg naar Voorst. De hoofdingang en de onderwijzerswoning liggen aan de Schoolstraat. De Schoolstraat is in 1857 aangelegd als dwarsstraat op de Weg naar Voorst, gelijktijdig met de bouw van een bakkerij met woning en twee rijtjes arbeidershuisjes aan de nieuwe weg. De bouw van het gebouw valt daarmee samen met het begin van de groei van De Hoven vanaf het midden van de negentiende eeuw.

De bakkerij werd in 1872 door de gemeente Zutphen aangekocht om te dienen als bewaarschool. Het pand is daartoe in 1873 verbouwd en op 1 september van dat jaar in gebruik genomen als bewaarschool. Reeds in 1864 was tegen het bestaande gebouw een kamer gebouwd, die als onderwijzerswoning in 1879 werd uitgebreid. De school kreeg in 1904 aan de westzijde twee nieuwe lokalen en is vervolgens in 1950 nog eens uitgebreid met een extra lokaal. Van 1970 tot 2008 diende de school als peuterspeelzaal en buurthuis. In 2008 is het complex verbouwd tot gezondheidscentrum voor de wijk.

Beschrijving

Het schoolgebouw heeft een rechthoekig grondplan en ligt op de hoek van beide straten. Het is een volume van één bouwlaag hoog, gedekt met een schilddak. Aansluitend aan de zuidzijde staat de onderwijzerswoning tegen de school. Dit bouwvolume heeft een L-vormige plattegrond en is één bouwlaag hoog. Het heeft twee zadeldaken, haaks op elkaar. De

daken van zowel de school als de woning zijn gedekt met oud-Hollandse pannen en hebben geprofileerde houten bakgoten. In het achterste dakvlak van de school is een moderne dakkapel met een plat dak aangebracht. Aan de Weg naar Voorst, rechts van de oude school, is een aangebouwde zaal uit 1904. Deze is één bouwlaag hoog en heeft een flauw mansardedak met knikken aan voor- en achterzijde. Het achterste dakschild is gedekt met kruispannen, het voorste met Hollandse pannen. Aan de dakranden zijn geprofileerde houten bakgoten. Rechts van de zaal is een éénlaags bouwvolume met een plat dak, waarvan de randen zijn afgewerkt met dakpannen. Achter de onderwijzerswoning is een aanbouw uit circa 1950. Deze is één bouwlaag hoog en heeft een tentdak, gedekt met Hollandse pannen en voorzien van geprofileerde houten bakgoten. Tussen deze aanbouw en de school is een éénlaagse toiletaanbouw uit 1981, voorzien van een plat dak.

Exterieur

Gevels Schoolstraat — De voorgevel van de woning is opgetrokken in baksteen in kruisverband en heeft een gepleisterde plint. De gevel is vier gevelassen breed en het rechterdeel heeft een gemetselde geveltop. De toegang is in de tweede gevelas van rechts. Deze bevat een oorspronkelijk deurkozijn met bovenlicht en een vernieuwde voordeur. In de overige gevelassen zijn vensters, voorzien van hardstenen onderdorpels en oorspronkelijke houten schuiframen met roedenverdeling. Ze hebben oorspronkelijke vensterluiken aan weerszijden. Alle gevelopeningen hebben aan de bovenzijde een gemetselde hanenkam met een getoogde onderzijde. Onder het raam rechts is een breed kelderlicht, dat dichtgezet is met board. In de geveltop is een puntvormig venstertje met een houten klappaam. De gevel wordt afgesloten door een hoge, gepleisterde stucijst.

Het oude schoolgebouw heeft aan de Schoolstraat een gevel van vier onregelmatige gevelassen. De gevel is opgetrokken in baksteen in kruisverband en heeft een gepleisterde plint. In de buitenste gevelassen zijn toegangen, in de binnenste zijn twee vensters. Beide deurkozijnen en deuren zijn vernieuwd, voor de rechertoegang is ook een nieuwe opening gemaakt in het muurwerk. De linkertoegang en beide vensteropeningen hebben oorspronkelijke, gemetselde hanenkammen aan de bovenzijde. Beide vensters bevatten nog de oorspronkelijke houten schuiframen met raamluiken.

Gevels Weg naar Voorst — Het schoolgebouw heeft aan de Weg naar Voorst links een symmetrische gevel van vijf gevelassen breed. De gevel is opgetrokken in baksteen in kruisverband en heeft een gepleisterde plint. In iedere gevelas is een venster met een hardstenen onderdorpel en een gemetselde segmentboogbeëindiging. De ramen zijn in de vroege twintigste eeuw (passend) vernieuwd. Het zijn schuiframen met een onregelmatige roedeverdeling.

De voorgevel van de uitbreiding rechts van de school is in 1904 opgetrokken in baksteen in kruisverband en heeft een gepleisterde plint. De gevel is vier gevelassen breed. In iedere travee is een venster met een platte, kunststenen onderdorpel en bovenaan een gemetselde hanenkam met een getoogde onderkant. Ze bevatten de oorspronkelijke schuiframen met een roedenverdeling. Ter hoogte van de hanenkammen is een decoratieve band waarbij de voegen van het metselwerk van een rode kleurstof zijn voorzien.

De kleine terugliggende aanbouw geheel rechts dateert uit 1904 en heeft aan de Weg naar Voorst een oorspronkelijke toegang, voorzien van een deur met twee zijlichten. De deuropening wordt afgesloten door een decoratieve hanenkam, voorzien van rode voegen.

Gevels schoolplein achterzijde — De kleine aanbouw uit 1904 heeft aan de achterzijde een sobere gevel met een toegang, voorzien van een oorspronkelijke paneeldeur en een gemetselde hanenkam aan de bovenzijde. De grote aanbouw uit 1904 heeft in de achtergevel vier grote puien, die oorspronkelijk waren opgevuld met hoge, dubbele deuren met bovenlichten. In de middelste twee traveeën zijn deze deuren nog aanwezig. In de linkertravee zijn alleen het kozijn en het bovenlicht nog over, de deuropening is dichtgezet. De

rechtertravee is geheel dichtgezet. Rondom de hanenkammen van de vensteropeningen zijn wederom decoratieve rode voegen aangebracht. Tegen de achtergevel van de aanbouw is een oorspronkelijk afdak, dat steunt op decoratieve, geprofileerde houten stijlen. De dakbedekking is na 2011 vervangen met moderne golfplaten. De linkertravee onder het afdak laat nog de sporen zien van een gelijktijdig verwijderde, later toegevoegde berging van schrootjes.

Achtergevel — De achtergevel van de oude school wordt aan het zicht onttrokken door de éénlaags aanbouw uit 1981, die opgetrokken is in machinale steen. Net boven het dak is nog wel de gemetselde hanenkam van de oorspronkelijke achterdeur zichtbaar.

De achtergevel van het volume uit 1950 is opgetrokken in baksteen in een strekkenverband, wat duidt op de aanwezigheid van een spouwmuur. In het midden is een brede, dubbele deur met bovenlicht. De deuren zijn vernieuwd, het bovenlicht stamt uit 1950. Links en rechts zijn brede en hoge vensters, voorzien van meerdere, oorspronkelijke ramen met roedenverdeling. De vensters hebben bakstenen onderdorpels en gemetselde rollagen aan de bovenzijde.

Interieur

Kelder — Onder de rechter voorkamer van de onderwijzerswoning is een kelder, maar deze was niet toegankelijk tijdens het onderzoek.

Begane grond — De begane grond van de voormalige woning heeft aan de voorzijde een centrale gang met links en rechts een kamer. Beide hadden een schouw tegen de zijgevel, waarbij die van de rechtervoorkamer later verwijderd is en die van de linkervoorkamer een schouwmantel uit de wederopbouwperiode heeft. Achter de rechtervoorkamer is de trapopgang naar de zolder. Achter de trap is de voormalige keuken. Er zijn geen waardevolle interieurafwerkingen aangetroffen. In de hoek van de L-vormige plattegrond zijn later aangebouwde toilet- en doucheruimten. Het oude schoolvolume heeft achter de oorspronkelijke toegang een gang haaks op de voorgevel, die parallel aan de achtergevel een bocht naar het noorden maakt. Rechts van deze gang waren ooit twee grote lokalen, die tegen hun deelmuur aan weerszijden een kachelnis hadden. Momenteel zijn de ruimten opgedeeld ten behoeve van een apotheek en een wachtkamer. De binnendeuren zijn nog oorspronkelijk en ook de kachelnissen zijn nog aanwezig. Alle plafonds zijn systeemplafonds. Tussen de gang en de aanbouw uit 1950 zijn enkele toiletruimten, evenals in de aanbouw uit 1981. De begane grond van de aanbouw uit 1904 had ooit twee grote lokalen, parallel aan de voorgevel, die doorliepen in de kap. In 1982 is daar een tussenvloer ingebracht. Op dit moment is de begane grond opgedeeld in behandelkamers, aan weerszijden van een centrale gang. Deze indeling is in 2008 gerealiseerd.

Kapconstructies — De kapconstructie boven de woning is afgetimmerd. Op een enkele plaats is een spantbeen van een grenen spant zichtbaar, wat doet vermoeden dat de constructie uit 1873 nog aanwezig is. De kapconstructie boven de oude school loopt gedeeltelijk door boven de woning. De constructie bestaat uit grenen sporenparen, die om de vier stuks verstevigd zijn met een laag geplaatst haanhout. Deze sporenparen en ieder tweede sporenpaar zonder haanhout zijn voorzien van voetschoortjes, die via een blokkeel met de muurplaat zijn verbonden. De gordingen zijn op de haanhouten gelegd, aan de binnenzijde van de sporen. De sporenparen met haanhouten zijn van gehakte telmerken voorzien, vermoedelijk van achteren naar voren, links naar rechts oplopend van 1 t/m 6. Alleen de laatste vier nummers zijn aangetroffen. De huidige verdieping van de aanbouw uit 1904 bestaat uit twee lage ruimtes, ieder met afgetimmerde, afgeschuinde hoeken. Ze zijn toegankelijk via een moderne trap en overloop bij de aansluiting met de oude school. De aftimmeringen en de vormgeving van de ramen in de kopse gevels tonen aan dat deze ruimten ooit onderdeel waren van de lokalen op de begane grond.

Bouwdossiers

1981: verbouwen van het buurthuis

1987: veranderen opslagruimte in toiletten

1991: aanpassen van woning Schoolstraat 4

2008: verbouwing tot medisch centrum

Literatuur

K. Loeff e.a., *Scholen. Categorieaal onderzoek wederopbouw*, Zeist 2003

E. Marskamp, T. Smeerdijk, G. Willemsen, S. Galema, *Aan het eind van de Lange Brug ligt de Hoven. Geschiedenis van Zutphen over de IJssel*, Zutphen 2003

Waardering

Het voormalige schoolgebouw van De Hoven uit 1873 met latere uitbreidingen en aanpassingen is van algemeen belang vanwege de volgende waarden:

Architectuurhistorische waarden

- Typologisch, als goed voorbeeld van een negentiende-eeuws schoolgebouw voor een dorpsgemeenschap.
- Vanwege de voor de tijd kenmerkende fraaie baksteenarchitectuur met klassicistische en neo-rennaissance kenmerken van de verschillende bouwdelen
- Vanwege de kwalitatief hoogwaardige uitwerking en detaillering van de gevels met veelal oorspronkelijke ramen en deuren.
- Vanwege de herkenbaar en goed bewaard gebleven historische gelaagdheid van het complex.

Stedenbouwkundige waarden

- Vanwege de prominente situering op de hoek van de Schoolstraat en de Weg naar Voorst.
- Vanwege de ligging van het gebouw op de historische rooilijnen die tot stand kwamen en samenhangen met de gelijktijdige aanleg van de Schoolstraat.
- Vanwege de positieve bijdrage aan het dorpsachtige karakter van dit deel van De Hoven.

Algemeen historische waarden

- Als goed voorbeeld van een kleine bewaarschool, later dorpsschool uit de tweede helft van de negentiende eeuw met latere uitbreidingen.
- Vanwege het langjarige maatschappelijke gebruik van het gebouw als school en later buurthuis van De Hoven dat tot op heden wordt gecontinueerd als huisartsenpraktijk en apotheek.

Gaafheid/herkenbaarheid

- Vanwege de – ondanks enkele aanpassingen – hoge mate van gaafheid van de opzet, de constructie, de gevels en plattegronden van de vier bouwdelen afzonderlijk en van het samengestelde complex als geheel.

Zeldzaamheid

- In zijn opzet en verschijningsvorm is het voormalige schoolgebouw van De Hoven binnen de gemeente Zutphen een zeldzaam gebouw. Oude schoolgebouwen uit de periode tot 1900 zijn op enkele uitzonderingen na binnen de gemeente Zutphen allemaal gesloopt. De nog bewaard gebleven exemplaren zijn echter alle groter en jonger. Het gebouw Schoolstraat 2-4 in De Hoven is voor zover bekend het oudste nog bestaande schoolgebouw binnen de gemeente en daarmee voor Zutphen typologisch en historisch uniek.

Redengevende omschrijving

De als gemeentelijk monument aan te wijzen voormalige bewaarschool in De Hoven is voor de gemeente Zutphen van architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde. Het gebouw is een binnen de gemeente Zutphen zeldzaam voorbeeld van een bewaarschool uit de tweede helft van de negentiende eeuw en is een van de oudste, zoniet het oudste, als zodanig gebouwde schoolgebouwen binnen de gemeentegrenzen.

Het gebouw is van architectuurhistorische waarde vanwege de fraaie buitengevels met veelal oorspronkelijke ramen en deuren, die een architectonisch geheel vormen. Het pand is van waarde in het straatbeeld vanwege de prominente ligging aan de rooilijn, op de hoek van de Schoolstraat en de Weg naar Voorst. De gaafheid is zowel in het interieur als in het exterieur aangetast door enkele wijzigingen, maar de oorspronkelijke opzet is nog goed herkenbaar. Ook zijn er nog talrijke oorspronkelijke details zoals de binnendeuren, dakconstructies en de oude veranda aan de achterzijde.

Bijlage: afbeeldingen voormalige bewaarschool De Hoven

Foto's

▲◀ Gevels aan de Schoolstraat (links) en aan de Weg naar Voorst (boven). Foto's gemeente Zutphen 2024.

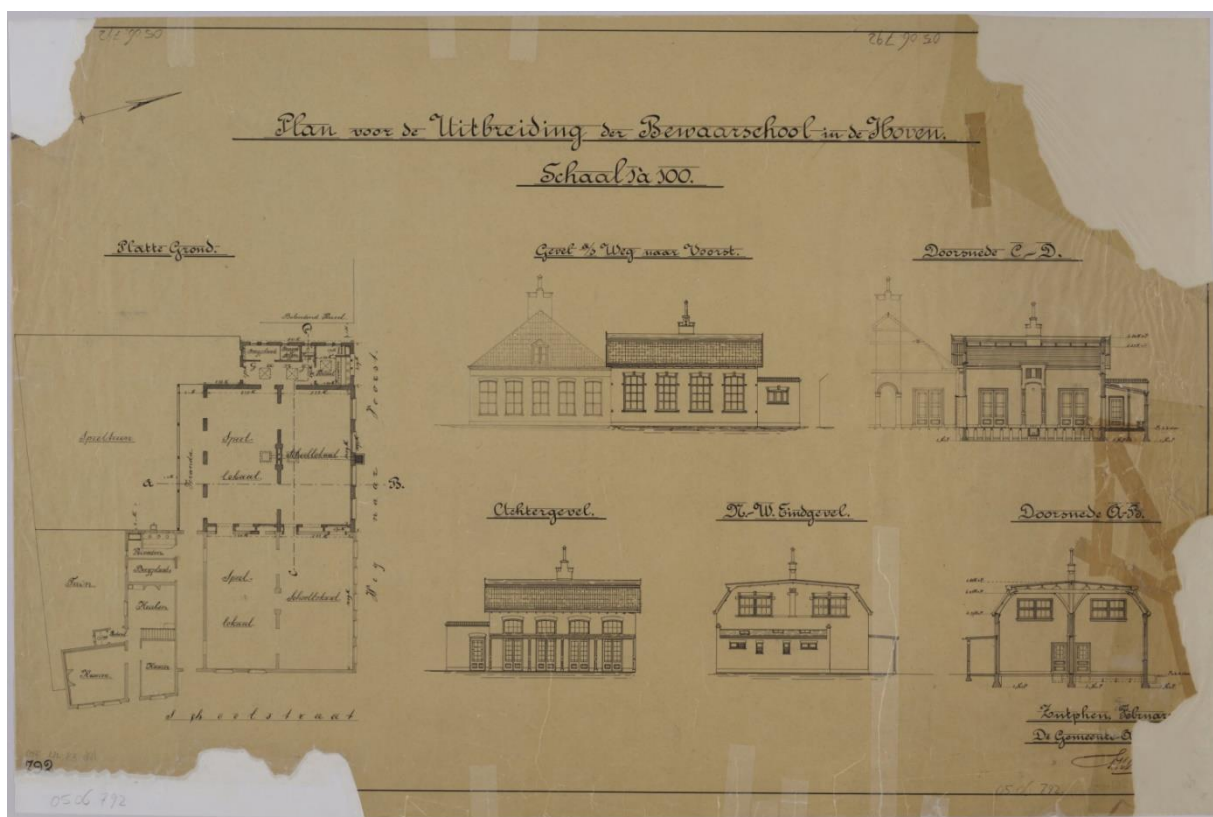
▲ Meteen bij de bouw werd de vleugel uit 1904 aan de achterzijde voorzien van een veranda met dubbele deuren in de gevel. Foto's gemeente Zutphen 2024.

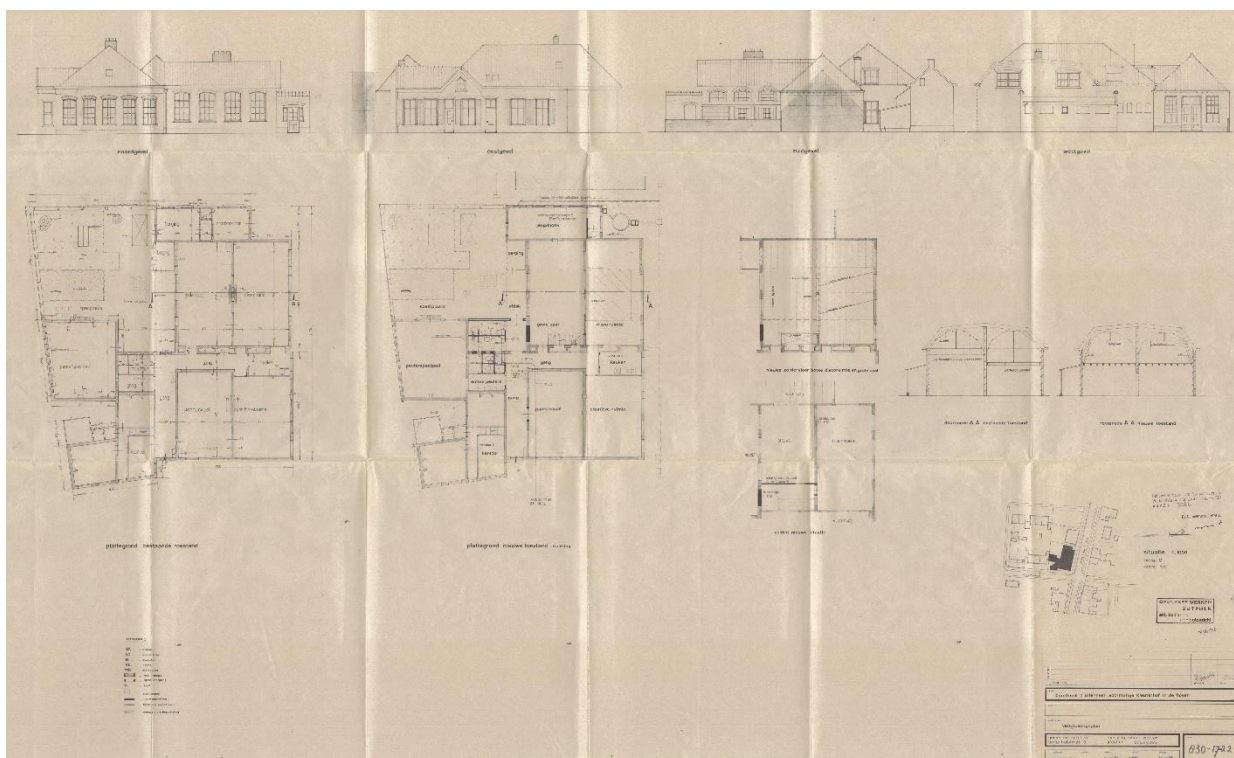
▲ Binnen zijn diverse historische afwerkingen zoals oude binnendeuren bewaard gebleven.

▲► De leslokalen in het oudste deel lagen rug-aan-rug naast elkaar met aan beide zijden een kachelnis voor de kolomkachel tegen de tussenmuur. Foto's gemeente Zutphen 2024.

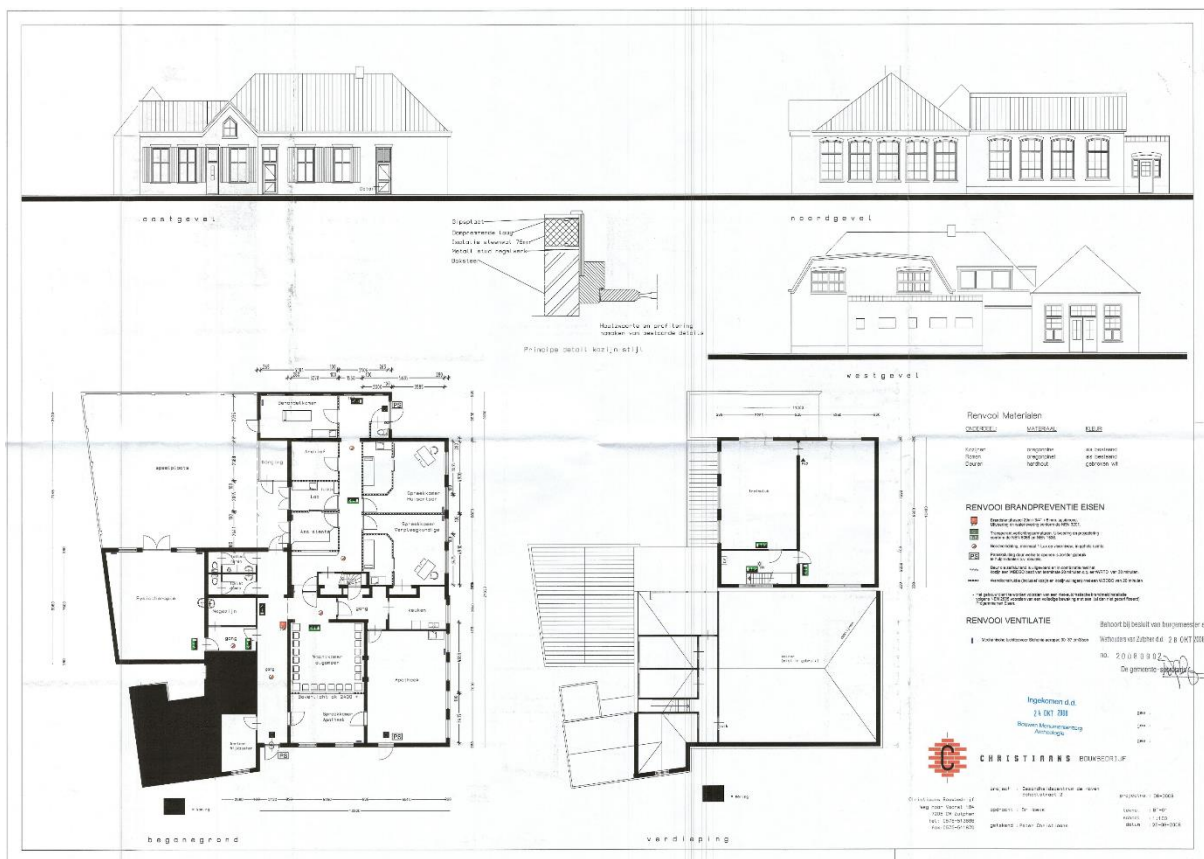
Geveltekeningen en plattegrond

▲ Plan voor uitbreiding van de bewaarschool uit 1904. Collectie Regionaal Archief Zutphen

▲ In 1982 werd de oksel tussen de onderwijzerswoning en de vleugel uit 1904 dichtgebouwd en een tussenvloer gelegd in deze vleugel. Collectie Regionaal Archief Zutphen

▲ In 2008 werden de lokalen op de begane grond voorzien van een indeling ten behoeve van een huisartsenpraktijk en een apotheek. Deze kreeg een eigen toegang in de westelijke gevel. Collectie Regionaal Archief Zutphen